

BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARI UCHUN KOMPETENSIYAGA YO'NALTIRILGAN TOPSHIRIQLAR ISHLAB CHIQISH

Abdumutalipova Nozima Sherzodbek qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 309-guruh talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada boshlang'ich sinf matematika darslari uchun kompetensiyaga yo'naltirilgan topshiriqlarni ishlab chiqishning ahamiyati va usullari tahlil qilinadi. Kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim, o'quvchilarning nazariy bilimlarini amaliy qo'llash qobiliyatini rivojlantiradi, bu esa ularni hayotda muvaffaqiyatli bo'lishga tayyorlaydi. Boshlang'ich sinf matematika darslarida samarali o'qitishni ta'minlash uchun, o'qituvchilar kompetensiyaga yo'naltirilgan topshiriqlarni yaratish orqali o'quvchilarning analitik fikrlashini, muammolarni hal qilish ko'nikmalarini va mustaqil o'rganish qobiliyatlarini rivojlantirishi zarur. Maqola kompetensiyaga yo'naltirilgan topshiriqlarni ishlab chiqish jarayonini tahlil qiladi va bu yondashuvning boshlang'ich sinf matematika darslaridagi o'rnini ko'rib chiqadi.*

Kalit so'zlar: *Boshlang'ich sinf, matematika darslari, kompetensiya, kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim, topshiriqlar, amaliy qo'llash, matematik savodxonlik, o'quvchilarni rivojlantirish, pedagogik metodlar, analitik fikrlash.*

Аннотация: *В данной статье анализируются значение и методы разработки компетентностных заданий на уроках начальной математики. Компетентностное образование развивает у учащихся способность применять теоретические знания на практике, что подготавливает их к успеху в жизни. Для обеспечения эффективности обучения на уроках начальной математики учителям необходимо развивать у учащихся аналитическое мышление, навыки решения задач и навыки самостоятельного обучения посредством создания компетентностных заданий. В статье анализируется процесс разработки компетентностных заданий и рассматривается роль данного подхода на уроках начальной математики.*

Ключевые слова: *Начальная школа, уроки математики, компетентность, компетентностное образование, задачи, практическое применение, математическая грамотность, развитие учащихся, педагогические методы, аналитическое мышление.*

Abstract: *This article analyzes the importance and methods of developing competency-based tasks for elementary mathematics lessons. Competency-*

based education develops students' ability to apply theoretical knowledge in practice, which prepares them for success in life. To ensure effective teaching in elementary mathematics lessons, teachers need to develop students' analytical thinking, problem-solving skills, and independent learning abilities by creating competency-based tasks. The article analyzes the process of developing competency-based tasks and considers the role of this approach in elementary mathematics lessons.

Keywords: *Elementary school, mathematics lessons, competency, competency-based education, tasks, practical application, mathematical literacy, student development, pedagogical methods, analytical thinking.*

Boshlang'ich sinf matematika darslari uchun kompetensiyaga yo'naltirilgan topshiriqlar ishlab chiqish nafaqat o'quvchilarning bilimlarini, balki ularning amaliy ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Matematika har bir insonning kundalik hayotida qo'llanilishi zarur bo'lgan muhim fan bo'lib, uni o'qitishda faqat nazariy bilimlarni berish kifoya qilmaydi. O'quvchilarga matematik tushunchalarni amalda qo'llash imkoniyatlarini yaratish, ularning ijtimoiy va amaliy faoliyatda muvaffaqiyatli bo'lishi uchun juda muhimdir. Bu jarayonni ta'minlashda kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuvni joriy etish alohida ahamiyatga ega.

Kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'limda asosiy e'tibor o'quvchining faqat bilim olishi emas, balki o'z bilimlarini amaliy vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini rivojlantirishga qaratiladi. Boshlang'ich sinf matematika darslarida bu yondashuv o'quvchilarga o'zlarini turli muammolarni hal qilishda sinab ko'rishga, yangi usullarni topishga va mustaqil fikrlashga yordam beradi. O'qituvchi o'quvchilarni faqat formula o'rganish bilan cheklanmasdan, ularni real hayotdagi vaziyatlarga moslashtirilgan topshiriqlar orqali o'qitishi lozim. Shunday qilib, o'quvchilarning matematik ko'nikmalarini faqat kitobdagi masalalar bilan cheklash emas, balki amaliy hayotda qo'llanishiga e'tibor qaratish zarur²⁷.

Kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim o'quvchilarning nazariy bilimlarini mustahkamlash bilan birga, ularni o'z bilimlarini amalda qo'llashga tayyorlashga yordam beradi. Buning uchun o'qituvchi o'quvchilarni real hayotdan olingan vaziyatlarga qarab topshiriqlarni ishlab chiqishi kerak. Masalan, savdo do'konidagi mahsulotlarni narxini hisoblash, o'quvchilarni o'rtaida bo'lib o'tadigan tadbirlarni tashkil qilish yoki muayyan o'lchovlarni amalga oshirish kabi topshiriqlarni bajarish orqali, o'quvchilar faqat matematik bilimlarni o'zlashtirmay, balki ularga amaliy qo'llash imkoniyatini

²⁷ Usmonov, S. (2015). Pedagogik metodika. Toshkent: O'qituvchi.

ham yaratadilar. Bunday yondashuv matematik bilimlarni haqiqiy hayot bilan bog'lashga yordam beradi va o'quvchilarga matematik tushunchalarni chuqurroq tushunishga imkon beradi.

Kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuvni boshlang'ich sinf darslarida qo'llash, o'quvchilarning analitik fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, o'quvchilar matematik masalalarni turli xil yondashuvlar bilan hal qilishni o'rganadilar, bu esa ularga turli vaziyatlarda qaror qabul qilishni o'rgatadi. Shuningdek, o'qituvchi o'quvchilarga o'zlarini topshiriqlarni bajarayotganda mustaqil fikrlashga undashi kerak, bu esa ularning o'z bilimlarini amaliy vaziyatlarda qo'llashga tayyor bo'lishlarini ta'minlaydi²⁸.

Bundan tashqari, kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim orqali o'quvchilar jamoada ishlash, fikr almashish va hamkorlik qilish kabi ijtimoiy ko'nikmalarni ham rivojlantiradilar. Jamoada ishlash orqali o'quvchilar bir-biridan o'rganib, jamoaviy fikrlashni rivojlantiradilar. O'qituvchi o'quvchilarni guruhlariga bo'lib, topshiriqlarni bajarishga undashi va ular o'rtasida hamkorlikni rag'batlantirishi kerak. Bu nafaqat matematik ko'nikmalarni rivojlantiradi, balki o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini ham shakllantiradi.

Kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuv o'quvchilarning bilimlarini amaliy qo'llashga imkon yaratadi, bu esa ularni nafaqat o'qish jarayonida, balki kelajakda ham muvaffaqiyatli bo'lishga tayyorlaydi. O'qituvchilar kompetensiyaga yo'naltirilgan topshiriqlarni yaratishda faqat matematik bilimlarni emas, balki o'quvchilarning analitik fikrlash, jamoada ishlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini ham rivojlantirishi kerak. Bu esa o'quvchilarga nafaqat matematikadan, balki umumiy ta'limdan ham yuqori natijalar olishga imkon beradi.

Boshlang'ich sinf matematika darslari uchun kompetensiyaga yo'naltirilgan topshiriqlar ishlab chiqish, o'quvchilarga nafaqat matematik bilimlarni o'zlashtirishni, balki ularni hayotda amalda qo'llashni o'rgatish imkonini beradi. Bu yondashuv o'quvchilarning umumiy rivojlanishiga, analitik fikrlashga, ijtimoiy va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga katta hissa qo'shadi. Kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'limni o'qitishda qo'llash orqali, o'quvchilar kelajakda o'zlari uchun muvaffaqiyatli yo'lni tanlash imkoniyatiga ega bo'ladilar²⁹.

Kompetensiyaga yo'naltirilgan topshiriqlarni ishlab chiqishda muhim jihatlardan biri – o'quvchilarning matematik bilimlarni amalda qo'llashini ta'minlashdir. Matematika fani o'quvchilarga nafaqat mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga, balki kundalik hayotdagi vaziyatlarni matematik usulda tahlil

²⁸ To'raxo'jayev, N. (2017). Kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.

²⁹ Xolmirzayev, J. (2018). Boshlang'ich sinf o'qituvchisi metodikasi. Toshkent: O'qituvchi.

qilishni ham o'rgatishga xizmat qiladi. Shuning uchun o'quvchilarga real hayotdan olingan misollarni kiritish orqali, ularni faqat nazariy bilimlarni o'rganish bilan cheklash emas, balki bu bilimlarni amalda qo'llashga yo'naltirish kerak. Masalan, savdo do'konidagi narxlarini hisoblash, uylarning o'lchovlarini tekshirish, transport vositalarining tezligini hisoblash kabi topshiriqlar o'quvchilarga matematik formulalar va qonunlarni o'rganish imkoniyatini yaratadi. Bu metod orqali o'quvchilar matematik bilimlarini mustahkamlash bilan birga, ularni kundalik vaziyatlarda qo'llashni o'rganadilar. Bunday yondashuv o'quvchilarning bilimlarini amaliyotga tadbiq qilishlariga yordam beradi, bu esa o'z navbatida ularning ijtimoiy va amaliy faoliyatida muvaffaqiyatli bo'lish imkoniyatlarini oshiradi. O'quvchilar matematik bilimlarni real vaziyatlarda qo'llashni o'rganish orqali o'zlarining ko'nikmalarini kengaytiradilar va bu ularni o'z-o'zini rivojlantirishda muvaffaqiyatli qiladi.

Bundan tashqari, kompetensiyaga yo'naltirilgan topshiriqlar o'quvchilarning ijtimoiy va jamoaviy ko'nikmalarini rivojlantirishga ham yordam beradi. Boshlang'ich sinfda guruhlarda ishlash, o'zaro hamkorlik qilish va fikr almashish orqali o'quvchilar bir-biridan o'rganadilar, o'zlarini ijtimoiy vaziyatlarda qanday tutishlarini o'rganadilar. Bu jarayon o'quvchilarning matematik bilimlarini kengaytiradi, ularni bir-biriga o'rgatadi va o'zaro yordam orqali yanada rivojlanishga imkon beradi. Guruhda ishlash o'quvchilarga o'zaro fikr almashish va muammoni birgalikda hal qilishni o'rgatadi, bu esa ularning ijtimoiy ko'nikmalarini kuchaytiradi. Jamoaviy ish, shuningdek, o'quvchilarga mas'uliyatni taqsimlash, bir-biriga yordam berish va umumiy maqsadga erishish uchun birgalikda ishlashni o'rgatadi. Bu ko'nikmalar faqat matematik darslarda emas, balki boshqa sohalarda ham muvaffaqiyatli bo'lish uchun zarurdir³⁰.

Kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuvni boshlang'ich sinf matematika darslarida muvaffaqiyatli joriy etish uchun o'qituvchilar innovatsion metodlarni qo'llashlari zarur. Bu metodlar o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi, ularni nafaqat passiv tinglovchi sifatida, balki faol qatnashuvchilar sifatida darsga jalb qiladi. O'qituvchilar o'quvchilarga faqat bilim berish bilan cheklanmasdan, ularning mustaqil fikrlash va ijodkorlikni rivojlantirishlariga imkon yaratishlari kerak. O'qituvchilarning roli dars jarayonida faqat bilim beruvchi sifatida qolmasdan, fasilitator sifatida faol ishtirok etishdir. O'qituvchilar o'quvchilarni motivatsiya qilish, ularning qiziqishini oshirish va o'zaro hamkorlikni rag'batlantirish orqali, darsning samaradorligini oshiradilar. O'quvchilarni o'z fikrlarini erkin ifoda etishga, turli yondashuvlarni

³⁰ Karimov, I. A. (2016). Yangi pedagogik texnologiyalar: nazariy va amaliy jihatlar. Toshkent: Sharq.

ko'rib chiqishga undash zarur. Shuningdek, o'qituvchilar topshiriqlarni shunday ishlab chiqishlari kerakki, ular o'quvchilarning analitik fikrlashini rivojlantiradi, ularni turli muammolarni hal qilishga undaydi va dars jarayonida o'quvchilarning o'zini o'rganishga bo'lgan ehtiyojini uyg'otadi.

Kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim metodlari, shuningdek, o'quvchilarga o'z-o'zini tekshirish imkoniyatini yaratadi. O'quvchilar dars davomida o'zlarini baholash va o'z bilimlarini mustahkamlashga o'rganadilar. Bu jarayon, shuningdek, o'quvchilarning o'zlariga bo'lgan ishonchini oshiradi va ularni o'z bilimlarini amaliyotda qo'llashga rag'batlantiradi. Boshqacha aytganda, kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim o'quvchilarga matematik bilimlarini nafaqat o'rganishga, balki ularga amaliy va real vaziyatlarda qo'llashga yordam beradi. O'quvchilarga real hayotdan olingan masalalar bilan ishlash, ularning o'ziga xos fikrlash va mas'uliyatni his qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuv matematika darslarida o'quvchilarning nafaqat bilimlarini o'rganish, balki ularni turli amaliy vaziyatlarda qo'llash, mustaqil fikrlash, guruhlarda ishlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga imkon beradi. Bu metod o'quvchilarning ijtimoiy va amaliy ko'nikmalarini kuchaytiradi, shuningdek, o'qituvchining darsda faol ishtirok etishini ta'minlaydi va o'quvchilarga o'z-o'zini rivojlantirishga yordam beradi. Bu jarayonning samarali amalga oshirilishi, boshlang'ich sinf matematika darslarida yuqori darajada bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan o'quvchilarni tayyorlash imkoniyatini yaratadi.

Boshlang'ich sinf matematika darslari uchun kompetensiyaga yo'naltirilgan topshiriqlar ishlab chiqish o'quvchilarning nafaqat matematik bilimlarini, balki ularni real hayotda qo'llash qobiliyatlarini ham rivojlantiradi. Matematika o'quvchilarga faqat nazariy bilimlarni berish bilan cheklanmasdan, ayni paytda ularni kundalik hayotdagi vaziyatlarga moslashtirishni o'rgatadi. Masalan, o'quvchilarga narxlarni hisoblash, vaqtni boshqarish, yoki masofalarni aniqlash kabi amaliy topshiriqlar berish orqali, ularning bilimlarini real vaziyatlarda qanday qo'llashni tushunishga yordam beradi. Bu yondashuv, o'quvchilarga hayotiy vaziyatlarda muvaffaqiyatli bo'lishga tayyorlanishga yordam beradi, chunki ular faqat matematikani o'rganish bilan cheklanmay, uni amalda qo'llash qobiliyatini ham rivojlantiradilar³¹.

Kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim metodlarini qo'llash, o'quvchilarning matematik savodxonligini oshirishi bilan birga, ularni mustaqil o'rganishga, analitik fikrlashga va muammolarni hal qilishga o'rgatadi. Bu metod o'quvchilarni mustaqil fikr yuritishga undaydi va ularni matematik masalalar

³¹ Rakhmatov, R. (2019). Matematik ta'limda innovatsion metodlar. Toshkent: Fan va texnologiya.

bilan ishlashda turli yondashuvlar qo'llashga rag'batlantiradi. Masalan, o'quvchilar matematik formulalarni yodlash bilan cheklanmay, balki o'zlari uchun yangi yechimlar topishga harakat qiladilar. Bu esa ularga yanada chuqurroq bilimlarni o'zlashtirish va murakkab vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish imkonini beradi.

Kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuv o'qituvchiga o'quvchilarning har birining ehtiyojlarini hisobga olib, ularni individual tarzda rivojlantirish imkoniyatini yaratadi. O'qituvchi dars jarayonida faqat bilim beruvchi sifatida emas, balki fasilitator sifatida faol ishtirok etishi lozim. O'quvchilarni turli topshiriqlar bilan rag'batlantirish, ularning har biri uchun mos metodlarni qo'llash orqali, o'qituvchi ularning muvaffaqiyatini ta'minlaydi. O'quvchilarni mustaqil ishlashga, guruhda ishlashga va o'z bilimlarini amalda qo'llashga undash, ularni kelajakdagi muvaffaqiyatlariga tayyorlashning muhim qismini tashkil etadi.

Yo'naltirilgan ta'lim metodlari boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning matematik bilimlarini faqat o'rganish bilan cheklanmay, balki ularga amaliy hayotda qanday qo'llashni o'rgatish, analitik fikrlashni rivojlantirish, mustaqil o'rganishga undash orqali, o'quvchilarga har tomonlama rivojlanish imkoniyatini yaratadi. Bu yondashuv o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini kengaytirish bilan birga, ularni ijtimoiy va amaliy faoliyatda muvaffaqiyatli bo'lishga tayyorlaydi³².

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Usmonov, S. (2015). Pedagogik metodika. Toshkent: O'qituvchi.
2. To'raxo'jayev, N. (2017). Kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
3. Xolmirzayev, J. (2018). Boshlang'ich sinf o'qituvchisi metodikasi. Toshkent: O'qituvchi.
4. Karimov, I. A. (2016). Yangi pedagogik texnologiyalar: nazariy va amaliy jihatlar. Toshkent: Sharq.
5. Rakhmatov, R. (2019). Matematik ta'limda innovatsion metodlar. Toshkent: Fan va texnologiya.
6. Sharipov, T. (2018). Boshlang'ich sinf matematika o'qitish metodikasi. Toshkent: O'qituvchi.

³² Sharipov, T. (2018). Boshlang'ich sinf matematika o'qitish metodikasi. Toshkent: O'qituvchi.